

Milan Ivanišević

Barokna prosudba Zvonimirova krunjenja

Milan Ivanišević
HR, 21000 Split
Kneza Višeslava 16

Pokazan je sadržaj niza zidnih slika u tri sobe prvoga kata Tajnoga vatikanskog arhiva. Slike su nastale u vremenu koje počinje oko godine 1610., a sigurno završava do prosinca 1614., kada je Arhiv useljen u taj prostor. Slike pokazuju dvadeset i šest događaja važnih za onodobnu Crkvu. Oni su važni i u europskoj povijesti, a među njima je krunjenje hrvatskoga kralja Zvonimira iz godine 1076. Tako je taj jedini događaj iz hrvatske povijesti uvršten u europsku povijest, a to potvrđuje i način prosuđivanja baroknoga doba o nama.

Ključne riječi: kralj Zvonimir, Tajni vatikanski arhiv (Archivio Segreto Vaticano), zidne slike

UDK: 94(497.5)“10“

Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 15. travnja 2014.

Vjerodostojni povijesni izvori potvrđuju samo jedno krunjenje hrvatskoga vladara, a to je krunjenje zajamčeno samo jednim izvorom. Rukopis je toga izvora sačuvan u dvije zbirke isprava koje popisuju tadašnja prava Svete Stolice na pojedina imanja u prostoru i novcu, koja je ona primila od pojedinih vlasnika tih prava. Stariju je zbirku, oko godine 1087., sastavio kardinal Deusdedit (nepotvrđena mjesta rođenja i smrti: oko 1043. – 2. ožujka 1098. ili 1099.; kardinal od 1073.), ali je njezin rukopis iz dvanaestoga stoljeća nepouzdan.¹ Mlađu je zbirku, godine 1192., sastavio Cencio (papinski kamerarij prvi put spomenut 22. siječnja 1188., kardinal prvi put spomenut 4. ožujka 1193., kao papa Honorije Treći: izabran 18. srpnja 1216., okrunjen 24. srpnja, umro 18. ožujka 1227.). Njezin je rukopis pouzdan, jer ga je pisao klerik Apostolske palače Wiligelmus Rofio, pod vodstvom samoga Cencija.² Povijesni izvor, koji je u ovim zbirkama važan za hrvatsku povijest, opis je krunjenja Zvonimira, do tada kneza, u solinskoj be-

nediktinskoj crkvi svetih Petra i Mojsija, u prvim danima listopada 1076., kada je on darovao papi Grguru Sedmomu i njegovim nasljednicima svake godine o Uskrsu dvije stotine zlatnika i uz to samostan svetoga Grgura u Vrani, s nabrojenim skupocjenim darovima. U tiskanim su izdanjima bile dvije vremenske odrednice ovoga izvora. Od godine 1605., kada je bio prvi put tiskan, pa do 1914., kada je tiskano zadnje staro izdanje koje sam mogao vidjeti, priređivači su ostavljali nepromijenjenu vremensku odrednicu, kako je u izvoru: godinu 1076., četrnaestu indikciju i mjesec listopad.³ Poslije godine 1914. dva su nova izdanja, jedina koja sam mogao vidjeti, uvrstila novo proučavanje vremenske odrednice. Godine je 1957. Miho Barada ovako protumačio svoj zaključak o vremenskoj odrednici Zvonimirova krunjenja:⁴ »izlazi (...) da se Zvonimirova investitura dogodila mjeseca listopada godine 1075. našega današnjeg računanja«. Godine 1967. Jakov Stipišić i Miljen Šamšalović, priređivači novoga izdanja, ispra-

1 Città del Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana, Codici latini 3833 I, list 91-92. Izdanje: P. Martinucci 1869.

2 Città del Vaticano, Biblioteca Apostolica Vaticana, Codici latini 8486, list 97v-98r. Rofio je poznat po pismu pape Inocenta Trećega od 19. prosinca 1198. (izdanje: J. P. Migne 1855b, knjiga I, br. 477, stupac 440-442). Proučavatelji ističu godinu 1236. kao vrijeme završetka toga dijela rukopisa. Kada sam tiskao dio iz Rofijeve rukopisa, nisam popravio pogrešno napisanu riječ »Rafio« (M. Ivanišević 1992a, str. 37).

3 C. Baronio 1605, str. 494-495. I. Lučić 1666, str. 85. L. A. Muratori 1741, stupac 840-841. F. M. Nerini 1752, str. 186-187. D. Farlati 1765, str. 146-147. P. Martinucci 1869, str. 331-333. I. Kukuljević Sakcinski 1874, str. 152-153, br. 186. F. Rački 1877, str. 103-105, br. 87.1. C.-A. Horoy 1879, stupac 485-486. P. Fabre 1902, str. 356-357, br. 72. F. Šišić 1914, str. 266-269, br. 17.

4 M. Barada 1957, str. 201.

5 J. Stipišić – M. Šamšalović 1967, str. 139-141, br. 109.

vu vremenski ovako određuju:⁵ »1075, početkom listopada«. U svome sam izdanju ponovio tu odrednicu,⁶ jer još nije bilo tiskano novo proučavanje. Jedan je od priređivača izdanja iz godine 1967., Jakov Stipišić, govorio na znanstvenome skupu u Zagrebu 15. prosinca 1989., a godine je 1997. tiskao ovaj svoj zaključak:⁷ »u slučaju Zvonimirove isprave potrebno je usklađivanje, odnosno korigiranje indikcije vodeći računa o tome da je tada u Hrvatskoj u upotrebi stil inkarnacije, po kojem je 1076. godina počela 25. ožujka, i bizantska indikcija, koja je trebala započeti 1. rujna, a u predlošcima isprave to nije tako. Moramo zaključiti da je riječ o pogreški prepisivača i da je ubilježena 14. namjesto 15. indikcija.« Mirjana Matijević-Sokol tiskala je godine 1997. izvornik kao u izdanju iz godine 1967., s promjenom vremenske odrednice iz godine 1075. u godinu 1076. (naznačeno samo u hrvatskome prijevodu), a usporedo s izvornikom tiskala je svoj hrvatski prijevod.⁸

Kada sam, godine 1992., tiskao svoja proučavanja o slikama solinskih povijesnih događaja, uvrstio sam i najstariju sliku Zvonimirova krunjenja.⁹ Tadašnja proučavanja nisu prepoznala slikara ili slikare, pa sam i ja pisao bez nekoga imena, ali s godinom 1611. U svojim sam proučavanjima istaknuo i ovaj podatak:¹⁰ »U nas je prvi o fresci u Apostolskoj palači pisao Josip Buturac, jer je tada bio u Rimu na arhivističkom nauku: 'Rimski Pape lijepo su ukrasili svoj Vatikanski arkiv. U nekim dvoranama nalaze se na zidu krasne slike, koje predočavaju najvažnije događaje iz povijesti Crkve i kršćanskih naroda. Osobito su zanimljive slike u jednoj dvorani prvoga kata. Tu su naslikani najslavniji kraljevi Češke, Mađarske, Lombardije, Sicilije, Aragonije, Portugalske. No na prvom i najljepšem mjestu nalazi se slika, koja prikazuje krunisanje hrvatskoga kralja Dimitrija Zvonimira. (...) Slika je velika: 2 metra u visinu, a 3 metra u dužinu. Boje su različite, svježije, dobro sačuvane. Ime slikarovo nije zabilježeno. Slika je načinjena godine 1613. za vladanja Pape Pavla V., koji je vladao od 1605. do 1621. Ispod slike nalazi se natpis, koji preveden s latinskoga glasi ovako: Dimitrije, knez Hrvatske i Dalmacije, odlikovan kraljevskim naslovom po poslaniku Prvosvećenika Grgura VII., obeća-

je plaćati blaženom Petru 'census' (tj. stalni godišnji dobrovoljni novčani dar). (...) Ove je godine prvi put fotografirana, pa treba da je vide stotine tisuća čitatelja 'Danice', u kojoj je evo i donesena! (bilješka 20: Buturac, Slika, 1936, 49; fotografija: 51.; bibliografski podatak: *Slika kralja Zvonimira u papinskom dvoru*, Danica, koledar i ljetopis Hrvatskoga književnoga društva svetog Jeronima za godinu 1937, Zagreb 1936, 49-51).« Popravio sam, u svojem opisu drugih pokazivanja te slike u našoj javnosti, neke netočnosti Vinka Lozovine i ovako sam zaključio: »Ističem drugi razlog slikanja Zvonimirovoga krunjenja u novouređenoj dvorani Tajnoga arhiva, koji do sada nije bio zapažen. Začetnik znanstvenog istraživanja crkvene povijesti Cesare Baronio tiskao je prvi put, u svom djelu *Annales Ecclesiastici* (dvanaest svezaka, 1588 – 1607), izvorni zapis o Zvonimirovom krunjenju iz *Liber Censuum*. To je potaklo naručitelja u odluci o slikanju događaja. Kad bude moguće proučiti sve sadržaje tada oslikane u Arhivu i usporediti ih s izvornim izdanjem Baronijeva djela, a možda budu nađeni i podaci o njegovom neposrednom sudjelovanju u uređenju Arhiva, siguran sam da će ovaj zaključak biti znanstveno potvrđen.«

U proteklom vremenu, od 20. studenoga 1992., kada je završila izložba kojoj je istoimena knjiga Starohrvatski Solin bila svojevrsni katalog, pa do sada, nisam svoja proučavanja usmjerio na sve slike u vatikanskome Arhivu. Koliko sam uspio pratiti, nije ni u našoj znanosti netko učinio nešto slično, ali je Arhiv napredovao u svojoj promidžbi, a jedan je proučavatelj prepoznao slikare, među njima i onoga koji je slikao niz slika na zidovima.¹¹ U ostvarenju svoje nakane, najavljene godine 1992., odlučio sam u ovome proučavanju pokazati povijesne sadržaje na svim slikama, a rasporedio sam ih po njihovu mjestu u sobama. To mjesto nisam mogao spoznati u odnosu na čitav prostor Arhiva, niti sam to mjesto mogao označiti stranama svijeta u pojedinoj sobi, jer takve tlocrte nisam uspio naći. Raspored počinjem onako kako sam našao na fotografijama, počevši od prve sobe, a u toj sobi od vrata iznad kojih je slika pape Inocenta Desetoga. Sljedeća je slika uvijek desno od one prije nabrojene. U nabranju je kratko

6 M. Ivanišević 1992a, str. 51, 84-85, 249, br. 10.1. Hrvatski je prijevod tiskan po: N. Klaić 1972, str. 68-69, br. 53. Prijevod sam promijenio po svojem shvaćanju dvaju pojmova, koje sam u svome izdanju protumačio.

7 J. Stipišić 1997, str. 62.

8 M. Matijević-Sokol 1997, str. 52 i 54 (izvornik), 53 i 55 (prijevod).

9 M. Ivanišević 1992b, str. 226, 227, 229-230, 251 (na ovoj je stranici, prvi put u nas, tiskana fotografija u bojama). U prenošenju podataka iz proučavanja Slavka Kovačića (str. 229, redak 11-12 odozdo) ostala je nepopravljena moja slovačana pogreška koja nedopustivo mijenja smisao; točno je: »tri dvorane uz takozvani 'Sikstinski salon' Vatikanske biblioteke«.

10 M. Ivanišević 1992b, str. 230; na istoj stranici i zaključak o Baroniju.

11 Arhiv je u svojoj promidžbi istaknuo dva imena: povjesničar umjetnosti je Herwarth Röttgen, a slikar je Marzio Ganassini (Roma, oko 1560. – Roma, oko 1621.). U bibliografiji Herwartha Röttgena našao sam vjerojatno mjesto i vrijeme tiskanja njegovoga proučavanja (*Il Cavalier d'Arpino*; katalog izložbe, Roma, Palazzo Venezia, lipanj – srpanj 1973.), ali to nisam mogao provjeriti.

Marzio Ganassini: Krunjenje hrvatskoga kralja Zvonimira u Solinu (listopad 1076.), zidna slika, vrijeme slikanja: poslije listopada 1610. – prije prosinca 1614. Città del Vaticano, Palazzo Apostolico, Archivio Segreto Vaticano, Piano Nobile, druga soba. Prijevod latinskoga natpisa na slici: Dimitrije, Hrvatske i Dalmacije | knez, kojega je prvosvećenik Grgur Sedmi, | po poslaniku, kraljevskim naslovom odlikovao | godišnji danak blaženom Petru | obvezao se platiti.

opisan ikonografski sadržaj, a potom vremenske odrednice života i vladanja pojedinoga vladara.¹² Povijesni je događaj kratko opisan s naglaskom na vrijeme, a u događajima, gdje je to bilo moguće, naveden je povijesni izvor i njegovo tiskanje u Baronijevu djelu. Za lakše razumijevanje ovoga dugačkoga niza slika svaku ću označiti brojem što ga dajem samo slikama događaja (slike iznad vrata nisu događaji te vrste), a brojevi teku redom kroz sve tri

sobe. Slike su uokvirene slikanim okvirima. Sadržaj događaja naznačen je naslikanim latinskim natpisom na sredini svakoga donjega okvira.

(1) Rimski car Konstantin Prvi daje darovnicu Silvestru Prvomu. Konstantin (Naissus [Niš], 27. veljače oko 272. – Nicomedia [İzmit], 22. svibnja 337.; car od 25. lipnja 306.). Darovnica ima nadnevak 30. ožujka 315. To je izmišljena isprava, ali joj je Crkva dala vjerodostojnost u vrijeme sli-

12 Papa je naznačen samo imenom (bez riječi »papa«), a vremenske odrednice njegova života i biskupovanja nisu nabrojene.

kanja ove slike i poslije, iako je znanstveno dokazana nevjerođostojnost.¹³ Podatak ima Cesare Baronio.¹⁴

(2) Franački car Ljudevit daje darovnicu Teodoru nomenklatoru, poslaniku Paskala Prvoga. Ljudevit (Chasse-neuil, srpanj – kolovoz 778. – Ingelheim, 20. lipnja 840.; car [krunjenje u Reimsu] od 5. listopada 816.). Vremenska se odrednica temelji na podatku Einhardova ljetopisa za godinu 817. po kojem je Papa poslao caru poslanstvo koje je vodio nomenklator Teodor i to je poslanstvo došlo carevu potvrdu prijašnjih darovanja. Darovnicu ima Cencio.¹⁵ Podatak ima Cesare Baronio.¹⁶

(3) Car Svetoga Rimskog Carstva Oton Prvi iskazuje Ivanu Dvanaestomu darovanje, a dužnosnik čita darovnicu. Oton (nepotvrđeno mjesto, 23. studenoga 912. – Memleben, 7. svibnja 973.; car od 2. veljače 962.). Otonova darovnica ima nadnevak 13. veljače 962., nije naznačeno mjesto, ali je vrlo vjerojatno Rim, jer je dan prije car bio na sinodi u crkvi svetoga Petra. Darovnica je potvrda prijašnjih darovanja i posebno onoga što je nedavno bio oteo Berengar Drugi od Ivrije. Svečani prijepis darovnice, pisan zlatom na purpurnoj pergameni, u studenome 971., sačuvan je u Arhivu (Archivum Arcis, Arm. I – XVIII, 2). Darovnicu ima Cencio.¹⁷ Podatak ima Cesare Baronio.¹⁸

(4) Car Svetoga Rimskog Carstva Henrik Drugi daje darovnicu Benediktu Osmomu. Henrik (vjerojatno Hildesheim, 6. svibnja 973. ili 978. – Grone, 13. srpnja 1024; car od 14. veljače 1014.). Henrikova darovnica nema mjesto i nadnevak, ali je vjerojatno pisana u Fuldi godine 1020. Papa je u Fuldi bio 1. svibnja. Darovnicu ima Cencio.¹⁹

(5) Njemački kralj i nedugo poslije car Svetoga Rimskog Carstva Oton Četvrti potpisuje ispravu prisege s darovanjem Inocentu Trećemu. Oton (vjerojatno Braunschweig, 1175. ili 1176. – Harzburg, 19. svibnja 1218.; kralj

od 9. lipnja 1198., car od 4. listopada 1209.). Otonova je isprava pisana u Speyeru 22. ožujka 1209., a on je u Rimu je okrunjen, u crkvi svetoga Petra. Izvornik isprave sa zlatnim pečatom sačuvan je u Arhivu (Archivum Arcis, Arm. I – XVIII, 22).²⁰ Podatak imaju Baronijevi nastavljajući.²¹

(6) Njemački kralj i nedugo poslije car Svetoga Rimskog Carstva Fridrik Drugi daje ispravu prisege s darovanjem Alatrinu, kapelanu i poslaniku Honorija Trećega. Fridrik (Jesi, 26. prosinca 1194. – Castel Fiorentino, 13. prosinca 1250.; kralj od 9. prosinca 1212., car od 22. studenoga 1220.). Fridrikova je isprava pisana u Hagenau, u rujnu 1219. Izvornik isprave sa zlatnim pečatom sačuvan je u Arhivu (Archivum Arcis, Arm. I – XVIII, 26). Ispravu ima Cencio.²² Papin kapelan subđakon Alatrini, kao poslanik kojemu će kralj dati ispravu, spomenut je 31. srpnja 1220. u pismu koje je Papi poslao mantovski biskup Enrico delle Carceri.²³ Podatak imaju Baronijevi nastavljajući.²⁴

Zidna slika iznad vrata: Aleksandar Sedmi.

(7) Kralj Svetoga Rimskog Carstva Vilim Drugi Nizozemski šalje ispravu prisege s darovanjem Inocentu Četvrtomu. Vilim (nepotvrđeno mjesto, veljača, vjerojatno 1228. – Hoogwoud, 28. siječnja 1256.; izabran za kralja 3. listopada 1247., okrunjen 1. studenoga 1248.). Vilimova je isprava napisana u njegovu taboru u Engelheimu 19. veljače 1249. Ovjereni prijepis (Assisi, 31. listopada 1339.) s voštanim pečatom sačuvan je u Arhivu (Archivum Arcis, Arm. I – XVIII, 110).²⁵ Podatak imaju Baronijevi nastavljajući.²⁶

(8) Konrad, poslanik Rudolfa Prvoga Habsburga, kralja Svetoga Rimskog Carstva, daje ispravu prisege s darovnicom Nikoli Trećemu, a kardinal čita ispravu. Rudolf (Burg Limburg, 1. svibnja 1218. – Speyer, 15. srpnja 1291.; izabran 1. listopada 1273., okrunjen 23. listopada 1273.). Konrad je franjevac

13 Godine je 1440. Lorenzo Valla, tada tajnik kralja Alfonsa Petoga Aragonskoga u Napulju, napisao raspravu protiv vjerođostojnosti. Sigurno je u Rimu, nedugo poslije, bila poznata, jer postoji prijepis napisan 7. prosinca 1451. (Vaticanus Latinus 5314), ali je opće poznata postala po tiskanome izdanju, u Mainzu zadnjih dana 1517. ili prvih dana 1518. (predgovor je napisao Ulrich von Hutten, koji se ljeti 1517. vratio iz Italije, u rodnome Stickelbergu 1. prosinca 1517.). Crkva nije prihvatila ovakav zaključak, jer je Valla pisao u korist kraljeve borbe protiv pape Eugena Četvrtoga, a knjiga je tiskana u protestantskome krugu, pa je uvrštena među zabranjene, u prvome izdanju (*Index Auctorum, et Librorum* [...], slovo L, str. druga) od siječnja 1559.

14 C. Baronio 1865, godina 324., br. 118-123, str. 88-90.

15 Podatak prenosim po izdanju Augustina Theinera (A. Theiner 1861) i ne provjeravam ga u tiskanome izdanju Cencija, jer je Theiner radio po rukopisu i veoma je pouzdan. Ova je darovnica: A. Theiner 1861, str. 2-4; br. 3.

16 C. Baronio 1868, godina 817., br. 1-14, str. 572-575.

17 A. Theiner 1861, str. 4-6; br. 4.

18 C. Baronio 1869a, godina 962., br. 1-12, str. 117-120.

19 A. Theiner 1861, str. 7-8; br. 7.

20 A. Theiner 1861, str. 42-43; br. 54.

21 C. Baronio 1870a, godina 1209., br. 10-11, str. 256-257.

22 A. Theiner 1861, str. 62-63; br. 100.

23 A. Theiner 1861, str. 55-56; br. 81.

24 C. Baronio 1870a, godina 1220., br. 1-5, str. 423-424.

25 A. Theiner 1861, str. 127; br. 234.

26 C. Baronio 1870b, godina 1248., br. 14, str. 366.

(*minister fratrum minorum Superioris Alemaniae*).²⁷ Rudolfova je isprava napisana u Beču 14. veljače 1279. Izvornik isprave sa zlatnim pečatom i Rudolfovim monogramskim potpisom sačuvan je u Arhivu (Archivum Arcis, Arm. I – XVIII, 45).²⁸ Podatak imaju Baronijevi nastavljači.²⁹

(9) Car Svetoga Rimskog Carstva Henrik Sedmi, okrunjen, određuje pisanje darovnice pred Ivanom de Molans iz Toula, kapelanom pape Klementa Petoga. Henrik (Valenciennes, 1278. ili 1279. – Buonconvento, 24. kolovoza 1313.; okrunjen 29. lipnja 1312.). Henrikova je prisega napisana u Lateranu 29. lipnja 1312. Izvornik isprave sa zlatnim pečatom sačuvan je u Arhivu (Archivum Arcis, Arm. I – XVIII, 57).³⁰ Henrikova darovnica, kojom potvrđuje što je dao prije krunjenja, napisana je u Rimu 6. srpnja 1312. Izvornik isprave sa zlatnim pečatom sačuvan je u Arhivu (Archivum Arcis, Arm. I – XVIII, 53).³¹ Podatak imaju Baronijevi nastavljači.³²

(10) Bonifacije Osmi prima darovnicu od poslanika kralja Svetoga Rimskog Carstva Alberta Prvoga Habsburga. Albert (Rheinfelden, nedugo poslije 3. srpnja 1255. – Königsfeld, 1. svibnja 1308.; izbor za kralja 27. srpnja 1298., krunjenje 24. kolovoza 1298.). Albertova je darovnica napisana 17. srpnja 1303. u Nürnbergu.³³ Podatak imaju Baronijevi nastavljači.³⁴

(11) Car Svetoga Rimskog Carstva Karlo Četvrti, zajedno sa suprugom Anom, poslije krunjenja, iskazuje poslaniku Inocenta Šestoga zahvalu papi za prije primljeno dopuštenje krunjenja te mu priseže i daruje ga, a biskup čita ispravu. Karlo (Praha, 14. svibnja 1316. – Praha, 29. studenoga 1378.; krunjenje 5. travnja 1355.). Ana, treća supruga (Świdnica, 1339. – Praha, 11. srpnja 1362.; vjenčanje

27. svibnja 1353.). Papa piše Karlu iz Avignona 31. siječnja 1355., a Karlu je to pismo donio u Sienu kardinal Pierre Bertrand.³⁵ Karlo piše Papi 5. travnja 1355., na dan krunjenja.³⁶ Podatak imaju Baronijevi nastavljači.³⁷

Desno su od ove slike vrata iznad kojih je već nabrojena slika pape Inocenta Desetoga. Kada posjetitelj prođe kroz ta vrata, ulazi u drugu sobu. Raspored počinjem od vrata koja su nasuprot ovima kroz koja je posjetitelj ušao, a iznad tih je nasuprotnih vrata zidna slika kojom je svoj grb istaknuo bibliotekar Scipione Borghese.³⁸ Sljedeća je slika uvijek desno od one prije nabrojene.

(12) Nikola Drugi daje krunu i žezlo češkome knezu Spitiuhnevu Drugomu Přemyslu.³⁹ Spitiuhnev (češki: Spytihněv; Olomouc, 1031. – Hradec nad Moravicí, 28. siječnja 1061.; počeo vladati 1055.). Povijesni je izvor *Liber Censuum* po kojem je Spitiuhnev dobio pravo nositi mitru, a Papi je darovao godišnji danak od sto libara srebra.⁴⁰

(13) Kaločki biskup Astrik, poslanik Silvestra Drugoga, kruni ugarskoga kneza Stjepana i daje mu križ.⁴¹ Stjepan (Esztergom, 969. – nepotvrđeno mjesto, 15. kolovoza 1038.; krunjenje najvjerojatnije 17. kolovoza 1001.). Povijesni je izvor vjerojatno sumnjiva sadržaja, iako ga neki proučavatelji prihvaćaju u potpunosti, a sačuvan je u rukopisu iz godine 1550. Taj izvor potvrđuje kako Stjepan šalje u Rim benediktinca Astrika, kaločkoga biskupa. Prima ga papa Silvestar Drugi i 27. ožujka 1000. piše Stjepanu kako Astriku daje pravo krunjenja i on će nositi pred sobom križ, znak svoje apostolske vlasti, a knezu šalje krunu, imenuje ga kraljem i daje mu svoj blagoslov. Zauzvrat je knez Crkvi darovao svoje kraljevstvo.⁴² Podatak ima Cesare Baronio.⁴³

27 Konrad iz Braunschweiga (umro 30. svibnja 1279. u Bologni, na putu u Assisi gdje je bio generalni kapitul), lektor u Hildesheimu, do 1247., provincijal u Magdeburgu od 1247. do 1262. i od 1272. do smrti. Papa je 16. svibnja 1279. poslao pozdrav kapitolu, pa je možda nedugo prije primio Konrada.

28 A. Theiner 1861, str. 232-236; br. 387.

29 C. Baronio 1870c, godina 1278., br. 45-50, str. 432-435.

30 A. Theiner 1861, str. 442-447; br. 617.

31 A. Theiner 1861, str. 455-456; br. 626.

32 C. Baronio 1871, godina 1312., br. 31-34, str. 544-545.

33 A. Theiner 1861, str. 390-391; br. 570.

34 C. Baronio 1871, godina 1303., br. 1-7, str. 313-314.

35 Colombier, 25. ožujka 1299. – Montaut, 13. lipnja 1361.; biskup: Nevers, od 20. siječnja 1335.; Arras, od 5. ožujka 1339.; kardinal od 19. svibnja 1344., prešao u Ostiju 1353.

36 A. Theiner 1862, str. 289-290; br. 300.

37 C. Baronio 1880b, godina 1355., br. 1-18, str. 582-592.

38 Rođen u obitelji Caffarelli, u Rimu 1577. (podatak na nadgrobnoj ploči), umro u Rimu 2. listopada 1633., kardinal od 18. srpnja 1605., bibliotekar od 11. lipnja 1609. do 17. veljače 1618. Papa Pavao Peti, njegov ujak, dopustio mu je uzeti majčino prezime.

39 Sve su do sada opisane slike imale ikonografski sadržaj u skladu s povijesnim izvorom. Ova slika nije u skladu s izvorom, osim ako za slikanje nije poslužio neki meni do sada nepoznat izvor. Slikani dio nije u skladu s natpisom na slici, jer je u natpisu spomenut papin poslanik, a naslikan je Papa.

40 P. Martinucci 1869, str. 333. Navodim izvornik jer je dokaz veoma kratke vijesti: *Speciocneus dux Boemiae accepit licentiam a papa Nicolao sibi portandi mitram, et promisit se daturum omni anno C libras argenti de terra sua sub nomine census.*

41 Onaj koji je određivao ikonografski sadržaj samo je ovo krunjenje dao slikati u otvorenome prostoru, u polju ispred utvrđenoga grada.

42 G. Fejér 1829, str. 276.

43 C. Baronio 1869a, godina 1000., br. 12-13, str. 380.

(14) Gebizon, opat samostana svetih Bonifacija i Aleksija u Rimu, poslanik Grgura Sedmoga, kruni hrvatskoga kneza Zvonimira krunom, mačem, žezlom i zastavom.⁴⁴ Mjesta i vremena Zvonimirova rođenja i smrti nisu potvrđena. Uvodno sam protumačio ispravu s prisegom i darovanjem. Darovnicu ima Cencio. Podatak ima Cesare Baronio.⁴⁵

(15) Toskanska kneginja Matilda daruje u Canossi Grguru Sedmomu vlastelinstvo Toskane i Lombardije, a Guido, dvorski pisar, klečeći pred Papom, čita darovnicu. Matilda (vjerojatno Mantova, druga polovina ožujka 1046. – Bondeno di Roncore, 24. srpnja 1115.; krunjenje [potkraljica Italije i vikarica cara Svetoga Rimskog Carstva] između 6. i 10. svibnja 1111.). Matildina je darovnica napisana nedugo poslije 28. siječnja 1077., kada je Papa boravio u njezinu dvoru.⁴⁶ Darovnicu ima Cencio. Podatak ima Cesare Baronio.⁴⁷

Iznad vrata je zidna slika kojom je svoj grb istaknuo papa Pavao Peti.⁴⁸

(16) Poslanik Petra Prvoga, kralja Aragona i Pamplone, daje darovnicu Urbanu Drugomu. Petar (Valle de Hacho, oko 1068. – Vall d'Aran, 27. ili 28. rujna 1104; krunjenje 4. lipnja 1094.). Petrova darovnica nije sačuvana, ali postoji prijepis Papina pisma Petru, pisanoga u Piacenzi 16. ožujka 1095., koje je nastalo poslije Petrovoga darovanja. Papa potvrđuje kako je od Petra primio prisegu davanja kraljevstva u Papinu zaštitu zajedno s godišnjim dankom od pedeset zlatnika. Isprava je sačuvana u pismu pape Inocenta Trećega od 4. srpnja 1213., kao dio njegove potvrde tih istih prava.⁴⁹

(17) Inocent Drugi kruni kralja Sicilije Ruđera Drugoga krunom, žezlom i zastavom. Ruđer (Mileto, 22. prosinca

1095. – Palermo, 26. veljače 1154., ovo je drugo krunjenje od 25. srpnja 1139.). Poslije krunjenja, Papa je pismom od 27. srpnja potvrdio Ruđerovo pravo na kraljevstvo i primio njegov godišnji danak od šest stotina zlatnika.⁵⁰ Podatak ima Cesare Baronio.⁵¹

(18) Poslanik Aleksandra Trećega kruni portugalskoga kralja Alfonsa Prvoga krunom, žezlom i križem te mu daje Papino pismo. Alfons (vjerojatno Coimbra, oko 1109. – Coimbra, 6. prosinca 1185.; prvo je krunjenje bilo vjerojatno godine 1139.; drugo je krunjenje nedugo poslije 23. svibnja 1179.). Papino je pismo pisano u Lateranu 23. svibnja 1179. i u njemu je spomenuta kraljeva prisega Inocentu Drugomu i godišnji danak od četiri unce zlata koji je obećao Ivanu, nadbiskupu Brage.⁵² Alfons je dao prisegu i Luciju Drugomu, što je potvrđeno Papinim pismom od 1. svibnja 1144., u kojem su podaci kao u pismu Aleksandra Trećega.⁵³ Podatak ima Cesare Baronio.⁵⁴

Desno su od ove slike vrata iznad kojih je već nabrojena slika grba bibliotekara Scipionea Borghesea. Kada posjetitelj prođe kroz ta vrata, ulazi u treću sobu. Raspored počinjem od vrata koja su nasuprot ovima kroz koja je posjetitelj ušao, a iznad tih je nasuprotnih vrata zidna slika *Perpetuitas*.⁵⁵ Sljedeća je slika uvijek desno od one prije nabrojene.

(19) Poslanik langobardskoga kralja Ariperta Drugoga daje Ivanu Šestomu⁵⁶ kraljevu ispravu o vraćanju Crkvi vlastelinstva Kotijskih Alpa, koje su njegovi prethodnici nepravedno oteli. Aripert (mjesta i vremena rođenja i smrti nisu potvrđena, kralj od 701.) je vratio Crkvi vlast nad prostorom što ga je u godinama 643. i 644. prisvojio kralj Rotari. Isprava nije sačuvana, ali o njoj postoji vjero-

44 M. Ivanišević 2013: »proučavatelj toga događaja (...) mora prepoznati dvije činjenice: (prva) kad je Zvonimir bio knez Hrvatske i Dalmacije, morao je voditi državničke poslove na Papino zadovoljstvo i Papa je to morao znati po svjedočenju kneževa poslanika; (druga) knez je Zvonimir morao od Pape zamoliti kraljevsku krunu.«

45 C. Baronio 1869b, godina 1076., br. 65-68, str. 413-414.

46 Augustin Theiner (A. Theiner 1861, str. 10; br. 10) ima darovnicu papi Paskalu Drugomu od 18. studenoga 1102., u kojoj nije spomenut Paskal, nego samo Grgur Sedmi.

47 C. Baronio 1869b, godina 1077., br. 23-24, str. 424-425.

48 Camillo Borghese (Roma 17. rujna 1552. – Roma, 28. siječnja 1621., kardinal od 5. lipnja 1598., izabran za papu 16. svibnja 1605., okrunjen 29. svibnja). U slikanome natpisu na slici naznačena je deveta godina biskupstva, a ona počinje 29. svibnja 1614. i završava 28. svibnja 1615. Ova je istaknuta vremenska odrednica veoma vjerojatno u skladu s podatkom o prosincu 1614., kada je završeno prenošenje prve skupine arhivalija u ovaj Arhiv.

49 J. P. Migne 1891, knjiga XVI, br. 87, stupac 888-889.

50 J. P. Migne 1899, stupac 478-479, br. 416.

51 C. Baronio 1869c, godina 1139., br. 10-16, str. 570-572.

52 Ivan (portugalski: João Peculiar; nepotvrđeno mjesto i vrijeme – Braga, 3. prosinca 1175.; biskup u Portu od 1136., nadbiskup od 1138.). Pismo Aleksandra Trećega: J. P. Migne 1855a, stupac 1237-1238, br. 1424.

53 J. P. Migne 1899, stupac 860-861, br. 26.

54 C. Baronio 1880a, godina 1179., br. 16-18, str. 477-478.

55 Personifikacija neprestanoga trajanja: žena u desnoj ruci drži Sunce, a u lijevoj Polumjesec.

56 Podatak o Ivanu Šestome ima Cesare Baronio. *Liber Pontificalis* nema taj podatak za Ivanu Šestoga (30. listopada 701. – 11. siječnja 705.), ali ga ima za papu Ivanu Sedmoga (1. ožujka 705. – 18. listopada 707. [L. Duchesne 1886, str. 385-387, br. 88]).

dostojni zapis đakona Pavla, koji naglašava kako je pisana zlatom.⁵⁷ Podatak ima Cesare Baronio.⁵⁸

(20) Fulrad, opat samostana Saint-Denisa,⁵⁹ daje Stjepanu Drugomu⁶⁰ darovnicu franačkoga kralja Pipina. Pipin (nepotvrđeno mjesto, 715. – Saint-Denis, 24. rujna 768.; prvo krunjenje u studenome 751., drugo krunjenje 28. srpnja 754.). Pipinova je darovnica nastala kada je pobijedio langobardskoga kralja Aistulfa, pa je pokrajine Egzarhat i Pentapol vratio Crkvi. Fulrada je u svibnju 756. Pipin poslao po ključeve osvojenih gradova, a potom je Fulrad donio darovnicu u Rim. To je bilo nedugo prije 27. veljače 757., jer je toga dana Papa nagradio opata povlasticama. Pipinova isprava nije sačuvana, ali najvažniji sadržaj ima *Liber Pontificalis*.⁶¹ Podatak ima Cesare Baronio.⁶²

(21) Franački kralj Karlo daje darovnicu Hadrijanu Prvom. Karlo (nepotvrđeno mjesto, 747. ili 748. – Aachen, 28. siječnja 814.; krunjenje 9. listopada 768.). Karlo je došao u Rim 2. travnja 774., a 6. travnja daje Papi darovnicu koja proširuje prostor Pipinove darovnice. Karlova isprava nije sačuvana, ali najvažniji sadržaj ima *Liber Pontificalis*.⁶³ Darovnicu ima Cencio.⁶⁴ Podatak ima Cesare Baronio.⁶⁵

(22) Poslanici poljskoga kralja Kazimira Prvoga prisežu Grguru Šestomu, a dužnosnik čita darovnicu. Kazimir (vjerojatno Kraków, 25. srpnja 1016. – Poznań, 28. studenoga 1058.). Baronio ima podatak o poslanstvu koje je Kralj poslao u Rim.⁶⁶

Iznad vrata je slika u okviru: Portret pape Pavla Petoga.

(23) Hadrijan Četvrti daje engleskome kralju Henriku Drugomu kraljevinu Irsku te od kralja prima godišnji da-

nak, a dužnosnik piše darovnicu. Henrik (Le Mans, 5. ožujka 1133. – Chinon, 6. srpnja 1189.; krunjenje 19. prosinca 1154.). Hadrijanovo pismo nema vremensku odrednicu, pa ga proučavatelji određuju oko godine 1155., a rukopisna zbirka isprava o pravima Crkve u Engleskoj⁶⁷ ima godinu 1156. Nisam mogao usporediti je li ista isprava u Arhivu i ona koju je tiskao Giovanni Domenico Mansi.⁶⁸ Podatak ima Cesare Baronio.⁶⁹

(24) Engleski kralj Ivan čita prisegu s darovnicom, klečeci pred Pandolfom,⁷⁰ subđakonom, članom papinske obitelji i poslanikom Inocenta Trećega. Ivan (Oxford, 24. prosinca 1166. – Newark-on-Trent, 19. listopada 1216.; kralj od 6. travnja 1199.). Ivan priseže Papi, stavlja kraljevstvo u njegovu zaštitu i daje danak dva puta godišnje. Isprava je napisana 15. svibnja 1213. u templarskome samostanu u Doveru,⁷¹ a Papa je pismom u Lateranu od 4. lipnja 1213. potvrdio primitak.⁷² Podatak imaju Baronijevi nastavljači.⁷³

(25) Kralj otoka Angleseja Reginald klečeci daje darovnicu Pandolfu, izabranome biskupu u Norwichu, papinskom kamerariju i poslaniku Honorija Trećega. Reginald de Braose (nepotvrđeno mjesto, 1178. – nepotvrđeno mjesto, 9. lipnja 1228.) nije kralj, kako je napisano u darovnici: *Reginaldus Rex Insularum*, nego je njegovo barunstvo Bramber u Engleskoj (West Sussex). Ni otok Anglesey (latinski: Mona) nije njegov po nasljedstvu, kako je napisano u darovnici: *Insulam nostram de Man, quae nos jure haereditario pertinet*. Darovnica mi je poznata u tiskanome izdanju,⁷⁴ pa ne znam njezin izvornik i ne mogu proci-

57 L. Bethmann – G. Waitz 1878, str. 174, redak 21-24, br. 24: *Hoc tempore Aripertus rex Langobardorum donationem patrimonii Alpium Cottiarum, quae quondam ad ius pertinuerat apostolicae sedis, sed a Langobardis multo tempore fuerat ablata, restituit et hanc donationem aureis exaratam litteris Romam direxit*. Sličnim je riječima opisan ovaj događaj u *Liber Pontificalis*. Pavao nema vremensku odrednicu događaja. Onaj neposredno stariji događaj ima nesigurnu godinu 702., a onaj mlađi ima sigurnu 703.

58 C. Baronio 1867, str. 191, godina 704., br. 1.

59 Fulrad ili Fulrade (vjerojatno Seille, oko 710. – Saint-Denis, 16. srpnja 784.; prvi put zapsan kao opat 17. kolovoza 750; svetac, blagdan 16. srpnja).

60 Sadašnja proučavanja broje ovoga Papu kao Drugoga. Nekada je bio brojen kao Treći, pa tako i na ovdašnjem slikanom natpisu: STEPHANO-III-PONT-MAX-(...).

Taj broj (Treći) opravdan je događajem dana 23. ožujka 752., kada je poslije smrti pape Zaharije izabran za papu svećenik Stjepan, koji nije krunjen, jer je umro 25. ožujka (L. Duchesne 1886, str. 440, redak 5-7, br. 94).

61 L. Duchesne 1886, str. 440-456, br. 94.

62 C. Baronio 1867, godina 756., br. 1-7, str. 617-618.

63 L. Duchesne 1886, str. 498, redak 7-30, br. 97.

64 A. Theiner 1861, str. 2; br. 2.

65 C. Baronio 1868, godina 774., br. 1-6, str. 91-92.

66 C. Baronio 1869a, godina 1045., br. 1-2, str. 625-626.

67 Sačuvana je u Arhivu (Archivum Arcis, Arm. I – XVIII, 4071). Sastavio ju je Domenico Ranaldi, bibliotekar Vatikanske biblioteke od 1594. do smrti, 1606.

68 G. D. Mansi 1776, stupac 788-789, br. I.

69 C. Baronio 1880a, godina 1156., br. 6, str. 104.

70 Pandolfo Masca, primio je biskupsko ređenje u Norwichu 29. svibnja 1222., a umro je u Rimu 16. rujna 1226.

71 J. P. Migne 1891, knjiga XVI, br. 77, stupac 878-880.

72 J. P. Migne 1891, knjiga XVI, br. 79, stupac 881-882. Sačuvana je u Arhivu (Archivum Arcis, Arm. I – XVIII, 465) isprava koja sadrži opis nastanka, a vjerojatno i sve isprave ove prisege i darovnice; to je ovjereni prijepis izvornika izrađen u Assisiju 20. ožujka 1339.

73 C. Baronio 1870a, godina 1213., br. 74-90, str. 324-329.

74 T. Rymer 1745, str. 78.

jeniti vjerodostojnost. Napisana je, kako svjedoči tiskano izdanje, u templarskome samostanu u Londonu 21. studenoga 1219. Podatak imaju Baronijevi nastavljači.⁷⁵

(26) Poslanik hesenskoga grofa Henrika Drugoga klečeci daje darovnicu Urbanu Šestomu. Nisam našao podatak u kojem su povezani Henrik Drugi (1302. – 3. lipnja 1376.) i Urban Peti (28. rujna 1362. – 19. prosinca 1370.), koji je bio u Henrikovo doba, ili Urban Šesti (8. travnja 1378. – 15. listopada 1389.), koji je naznačen u slikanome natpisu.

Ovo prikupljanje podataka ima dva cilja. Prvi sam cilj vidio još u godini 1992., kada sam povezao nastanak slika u Vatikanskome arhivu s djelom *Annales Ecclesiastici*. Sada prikupljeni podaci potvrđuju nekoliko poveznica toga djela i slika u Arhivu. Cesare Baronio⁷⁶ je svoje djelo završio za života.⁷⁷ Nisam tražio podatke o njegovim rukopisima koji bi možda pokazali je li prikupio povijesne izvore za doba poslije godine 1193. i je li on zamislio odabir događaja za slikanje u Arhivu. Pregledao sam Baronijevo djelo u izdanju Augustina Theinera i nisam našao (iako uvijek postoji mogućnost moga previda) podatke o izvorima za slike (4), (12), (16) i (26). Događaji na većini tih slika nisu bez izvora. Za (4) je izvor Cencio, za (12) je izvor Deusdedit, a možda i Cencio (što nisam provjeravao), a za (16) je izvor pismo Inocenta Trećega. Jedino za (26) nisam našao izvor. Usporedba slika, po vremenu naslikanoga događaja, i Baronijeva djela pokazuje ovu povezanost: slike (1), (19), (20), (21), (2), (3), (13), (22), (14), (15), (17), (23) i (18) imaju izvor u Baronijevu djelu. Drugi su slikani događaji nastali poslije godine 1193. Koji je od dvojice nastavljača Baronijeva djela, u godinama nedugo poslije njegove smrti, mogao sudjelovati u osmišljavanju ikonografskoga sadržaja slika u Arhivu? Mogao je Henri de Sponde,⁷⁸ jer je bio u Rimu od 7. ožujka 1606., kada je primio katolički svećenički red, pa do 20. lipnja 1626., kada ga je Papa imenovao biskupom u Pamiersu. De Sponde je proučavao povijesne izvore, pa sam pregledao dva njegova djela. U Parizu je godine 1612. i 1613. tiskao dvije knjige djela *Annales ecclesiastici ex XII. tomis Caesaris Baronii (...) in Epitomen redacti*. To djelo nije moglo utjecati na odabir ikonografskoga sadržaja, jer je vremenski bilo izjednačeno s Baronijevim djelom. U Parizu su godine 1641. tiskane tri

knjige de Spondeovoga djela *Annalium eminentissimi cardinalis Caesaris Baronii continuatio ab anno MCXCVII quo is desiit ad finem MDCXL*. U njemu su povijesni izvori od 1197. do 1640., pa je jedino rukopis toga djela mogao utjecati na odabir ikonografskoga sadržaja slika u Arhivu. Odorico Rinaldi,⁷⁹ kao Baronijev nastavljač, nije mogao sudjelovati u izboru događaja za slikanje, jer je došao u Rim 1618. Najvjerojatnije je ikonografske sadržaje odabrao Michele Lonigo.⁸⁰ On živi u Rimu od 1601., a kada je bio u službi kardinala Bartolomea Cesija bilo je zapaženo njegovo znanje o povijesnim izvorima, pa ga je kardinal preporučio papi Pavlu Petomu. Papa je 3. svibnja 1607. Lonigu dao službu javnoga bilježnika koji će u tvrđavi Sant'Angelo prikupiti stare papinske isprave i izraditi njihove potvrđene prijepise. Potom mu je, 27. listopada 1610., dao službu u Vatikanskoj biblioteci (*praefectus registorum ac bullarium*). To je bio početak budućega Arhiva. Lonigo je dovršio preseljenje arhivalija u prosincu 1614. Njegova mu je služba i neprestani rad u Biblioteci i budućem Arhivu mogla dati spoznaje što će iz Baronijeva djela odabrati za slikanje i koje će događaje pridodati, jer je povijesne izvore o njima mogao naći sačuvane u tvrđavi. Vjerujem kako sam ovim podacima došao do onoga svoga prvoga cilja.

Drugi je moj cilj bio pokazati prosudbu učenoga čovjeka baroknoga doba o povijesnim događajima iz davne prošlosti. Taj je učenjak znao koji su povijesni izvori bili do tada tiskom pokazani javnosti, znao je što ima Arhiv, a znao je i što onodobna Crkva želi iz svoje povijesti pokazati u prostoru gdje će u budućim stoljećima boraviti brojni proučavatelji prošlosti. Taj je učenjak ocijenio koliko vrijedi događaj krunjenja hrvatskoga kneza Zvonimira u toj crkvenoj prošlosti i on ga je odabrao za slikanje. Tako je taj događaj iz hrvatske prošlosti bio izjednačen s nizom drugih događaja što ih je onodobna Crkva istaknula, a ta je prošlost bila ujedno i europska prošlost. Ostvarenje toga drugog moga cilja bilo je moguće na više načina. Najkraći je nabranje odrednica onih događaja iz europske povijesti koji su zastavljeni na slikama u Arhivu. Najprije ću te događaje poređati po vremenskome slijedu godine koja je važna za svakoga od njih, jer slike na zidovima Arhiva nemaju taj vremenski slijed (u zgradama je ovdašnji broj slike).

75 C. Baronio 1870a, godina 1219., br. 44, str. 419–420.

76 Sora, 31. listopada 1538. – Roma, 30. lipnja 1607.; kardinal od 5. lipnja 1596., bibliotekar od svibnja 1597.

77 Nabrajam knjige, vrijeme koje je obuhvaćeno u svakoj knjizi i godinu tiskanja (sve je tiskano u Rimu): I. (do 100.), 1588.; II. (od 100. do 306.), 1590.; III. (do 361.), 1592.; IV. (od 361. do 395.), 1593.; V. (od 395. do 440.), 1594.; VI. (od 440. do 518.), 1595.; VII. (od 518. do 590.), 1596.; VIII. (od 590. do 714.), 1599.; IX. (od 714. do 842.), 1600.; X. (od 843. do 1000.), 1602.; XI. (od 1000. do 1099.), 1605.; XII. (od 1100. do 1193.), 1607. (nedugo poslije Baronijeve smrti).

78 Mauléon, 6. siječnja 1568. – Toulouse, 18. svibnja 1643.

79 Treviso, 1595. – Roma, 22. siječnja 1671.

80 Este, 10. ožujka 1572. – Roma, 9. rujna 1638. (M. Maiorino 2005).

315.	(1)	1249.	(7)
701.	(19)	1279.	(8)
756.	(20)	1303.	(10)
774.	(21)	1312.	(9)
817.	(2)	1355.	(11)
962.	(3)	1376.	(26)
1000.	(13)		
1020.	(4)		
1045.	(22)		
1055.	(12)		
1076.	(14)		
1077.	(15)		
1095.	(16)		
1139.	(17)		
1155.	(23)		
1179.	(18)		
1209.	(5)		
1213.	(24)		
1219.	(6)		
1219.	(25)		

Konačno ću nabrojiti glavne sadržaje u naslikanim događajima koji će pokazati što ih povezuje u neke cjeline. Car: (1), (2), (3), (4), (9), (11). Carica: (11). Kralj, osobno: (5), (6), (7), (12), (14), (17), (18), (21), (23), (24), (25). Kralj, poslanik: (7), (8), (10), (16), (19), (20), (22). Kneginja: (15). Grof, poslanik: (26). Darovnica: (1), (2), (3), (4), (5), (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (14), (15), (16), (17), (18), (21), (23), (24), (25), (26). Darovnica, vraćanje imanja Crkvi: (3), (19), (20). Krunjenje, obavlja papa (12), (17). Krunjenje, obavlja papin poslanik: (13), (14), (18). Prisega: (5), (6), (7), (8), (9), (11), (14), (16), (18), (22), (24). Papina potvrda kraljevoga imanja: (17), (23). Papin poslanik: (2), (6), (9), (11), (13), (14), (18), (24), (25).

Literatura

- M. Barada 1957   Miho Barada, *Prilozi kronologiji hrvatske povijesti (1062-1075)*, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 311, Zagreb 1957, 185-217.
- C. Baronio 1605   Cesare Baronio, *Annales Ecclesiastici*, XI, Roma 1605.
- C. Baronio 1865; 1867; 1868; 1869a; 1869b; 1869c; 1870a; 1870b; 1870c; 1871; 1880a; 1880b; 1880c
Cesare Baronio (priredio Augustin Theiner), *Annales Ecclesiastici*, IV, Bar-le-Duc (sve u istome mjestu) 1865; XII, 1867; XIII, 1868; XVI, 1869a; XVII, 1869b; XVIII, 1869c; XIX, 1880a; XX, 1870a; XXI, 1870b; XXII, 1870c; XXIII, 1871; XXV, 1880b; XXVI, 1880c.
- L. Bethmann – G. Waitz 1878   Ludwig Bethmann – Georg Waitz (priredili), *Pauli Historia Langobardorum*, Hannover 1878.
- L. Duchesne 1886   Louis Duchesne (priredio), *Le Liber pontificalis*, I, Paris 1886.
- L. Duchesne 1892   Louis Duchesne (priredio), *Le Liber pontificalis*, II, Paris 1892.
- P. Fabre 1902   Paul Fabre, *Le Liber Censuum de l'Eglise romaine*, I, Paris août 1902.
- D. Farlati 1765   D. Farlati, *Illyrici Sacri tomus tertius*, Venezia 1765.
- G. Fejér 1829   György Fejér (priredio), *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*, I, Buda 1829.
- C.-A. Horoy 1879   César-Auguste Horoy (priredio), *Medii aevi bibliotheca patristica, series prima*, Paris 1879.
- M. Ivanišević 1992a   Milan Ivanišević, *Povijesni izvori*, Starohrvatski Solin, Split 1992, 31-87.

- M. Ivanišević 1992b Milan Ivanišević, *Slike povijesnih događaja*, Starohrvatski Solin, Split 1992, 225-264.
- M. Ivanišević 2013 Milan Ivanišević, *O zastavi hrvatskoga kralja Zvonimira*, Grb i Zastava 14, Zagreb 2013, 5, 7-9.
- N. Klaić 1972 Nada Klaić, *Izvori za hrvatsku povijest do 1526. godine*, Zagreb 1972.
- I. Kukuljević Sakcinski 1874 Ivan Kukuljević Sakcinski (priredio), *Diplomatički sbornik kraljevine Hrvatske s Dalmacijom i Slavonijom, I*, Zagreb 1874.
- I. Lučić 1666 Ivan Lučić, *De Regno Dalmatiae et Croatiae libri sex*, Amsterdam 1666.
- M. Maiorino 2005 Marco Maiorino, *Lonigo, Michele (Michele Antonio)*, Dizionario Biografico degli Italiani, 65, Roma 2005.
- G. D. Mansi 1776 Giovanni Domenico Mansi, *Sacrorum conciliorum nova, et amplissima collectio, XXI*, Venezia 1776.
- P. Martinucci 1869 Pio Martinucci (priredio), *Deusdedit Collectio Canonum e codice Vaticano edita*, Venezia 1869.
- M. Matijević-Sokol 1997 Mirjana Matijević-Sokol, *Kralj Zvonimir u diplomatskim izvorima*, Zvonimir, kralj hrvatski, Zagreb 1997, 45-55.
- J. P. Migne 1855a Jacques Paul Migne (priredio), *Alexandri III Romani Pontificis opera omnia*, Paris 1855.
- J. P. Migne 1855b Jacques Paul Migne (priredio), *Innocentii III Romani Pontificis opera omnia, I*, Paris 1855.
- J. P. Migne 1891 Jacques Paul Migne (priredio), *Innocentii III Romani Pontificis opera omnia, III*, Paris 1891.
- J. P. Migne 1899 Jacques Paul Migne (priredio), *Innocentii II opuscula, diplomata, epistolae*, Paris 1899.
- L. A. Muratori 1741 Ludovico Antonio Muratori, *Antiquitates Italicae medii aevi, V*, Milano 1741.
- F. M. Nerini 1752 Felice Maria Nerini, *De Templo et Coenobio sanctorum Bonifacii et Alexii historica monumenta*, Roma 1752.
- F. Rački 1877 Franjo Rački (priredio), *Documenta historiae chroaticae periodum antiquam illustrantia*, Zagreb 1877.
- T. Rymer 1745 Thomas Rymer (priredio), *Fœdera, I, 1*, Den Haag 1745.
- J. Stipišić 1997 Jakov Stipišić, *Pitanje godine krunidbe kralja Zvonimira*, Zvonimir, kralj hrvatski, Zagreb 1997, 57-66.
- J. Stipišić – M. Šamšalović 1967 Jakov Stipišić – Miljen Šamšalović (priredili), *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije, I*, Zagreb 1967.
- A. Theiner 1861 Augustin Theiner, *Codex diplomaticus dominii temporalis S. Sedis, I*, Roma 1861.
- A. Theiner 1862 Augustin Theiner, *Codex diplomaticus dominii temporalis S. Sedis, II*, Roma 1862.

Summary

Milan Ivanišević

The Baroque Appreciation of King Zvonimir's Coronation

Key words: king Zvonimir, Vatican Secret Archives, wall paintings

The paper presents contents of a sequence of wall paintings in three rooms on the first floor of the Vatican Secret Archives. The paintings were made in the period of time beginning in the year 1610, and certainly finished by December 1614, when the Archive was moved on these premises. The paintings show twenty-six events of importance for the then Church. These are important in the European history as well, and include the 1076 coronation of the king Zvonimir. Thus, this is the only event of the Croatian history that is made part of the European history, which confirms the way of appreciation of us at the time of Baroque.

